รูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์

A PROFESSIONAL DEVELOPMENT MODEL OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAKHONCHAIBURIN GROUP PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

อนุชิต วรรณสุทธิ์[1*] พิกุล ภูมิโคกรักษ์[2] ภัทราพร เกษสังข์[3] และ ศักดิ์ชัย ภู่เจริญ[4]

[1]นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

[2]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

[3]รองศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

[4]อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

* Corresponding Author E-mail : huachangschool2@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา การวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา 2) การสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษาและขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐ ในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 500 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ และโปรแกรม LISREL 8.52 ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบของความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์ มี 11 ด้าน โดยเรียงตามองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ 1) ด้านการบริหารกิจการนักเรียน ($\overline{X}$ =4.20, S.D.=0.58) 2) ด้านการบริหารงานบุคคล ($\overline{X}$ =4.19, S.D.=0.59) 3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ($\overline{X}$ =4.16, S.D.=0.67) 4) ด้านนโยบายและการวางแผนการศึกษา ($\overline{X}$ =4.14, S.D.=0.54) 5) ด้านการบริหารจัดการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน ($\overline{X}$ =4.13, S.D.=0.61) 6) ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\overline{X}$ =4.12, S.D.=0.57) 7) ด้านการบริหารด้านธุรการการเงิน พัสดุ และอาคารสถานที่ ($\overline{X}$ =4.11, S.D.=0.60) 8) ด้านหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา ($\overline{X}$ =4.03, S.D.=0.61) 9) ด้านบุคลิกภาพ ($\overline{X}$ =4.03, S.D.=0.74) 10) ด้านวิชาการ ($\overline{X}$ =4.01, S.D.=0.56) และ11) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ($\overline{X}$ =3.86, S.D.=0.66) ตามลำดับ 2. รูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์ ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1) แนวคิดและหลักการกำกับรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) คุณลักษณะที่ต้องพัฒนาความเป็นมืออาชีพ

ของผู้บริหารสถานศึกษา 4) กระบวนการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา และ 5) เงื่อนไขการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา

3. รูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้

คำสำคัญ : ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา, การพัฒนา, รูปแบบ

ABSTRACT

The objectives of this research were to study a professional of school administrator, to construct a professional development model of school administrator and to evaluate the suitability and possibility of a professional development model of school administrator. The research was comprised of 3 steps including 1) study a professional of school administrator 2) construct a professional development model of school administrator and 3) evaluate the suitability and possibility of a professional development model of school administrator. The tools of this research consisted of the structured interview and questionnaires. Sample group was 500 school administrator of primary school and opportunity expansion school in Nakhonrachasima Province Chaiyaphum Province Buriram Province and Surin Province by multi-stage sampling. The data were analyzed by using computer program and LISREL 8.52 program.

The research results were found that

1. Components of a professional of the school administrator under Nakhonchaiburin group primary educational service area office had 11 aspects ranking from the highest to lowest mean as follows 1) student affair management aspect ($\overline{X}$ =4.20, S.D.=0.58), 2) personal management aspect ($\overline{X}$ =4.19, S.D.=0.59), 3) moral and ethic for educational institution administrator aspect ($\overline{X}$ =4.16, S.D.=0.67), 4) educational planning and policy aspect ($\overline{X}$ =4.14, S.D.=0.54), 5) promotion and public relation aspect ($\overline{X}$ =4.13, S.D.=0.61), 6) information technology management aspect ($\overline{X}$ =4.12, S.D.=0.57), 7) administration financial, packaging and building aspect ($\overline{X}$ =4.11, S.D.=0.60), 8) educational management process and principle aspect ($\overline{X}$ =4.03, S.D.=0.61), 9) personality aspect ($\overline{X}$ =4.03, S.D.=0.74), 10) Academic management aspect ($\overline{X}$ =4.01, S.D.=0.56), 11) educational quality assurance aspect($\overline{X}$ =3.86, S.D.=0.66), and 2. A professional development model of school administrator under Nakhonchaiburin group primary educational service area office was comprised of 5 parts which were 1) idea and concept to direct model, 2) objectives of model, 3) development characteristics of a professional of school administrator, 4) development process of a professional of school administrator and 5) development condition of a professional of school administrator. 3. A professional development model of school administrator under Nakhonchaiburin group primary educational service area office had suitability and possibility.

Keywords : A Professional of School Administrator, Development, Model

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งเป็นยุคสังคมและเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Society and Economy) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมทั้งโรงเรียน ต้องมีการปรับระบบการบริหารจัดการให้สอดรับการเปลี่ยนแปลง เพื่อที่จะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จำเป็นต้องใช้ผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ จึงจะนำโรงเรียนบรรลุความสำเร็จตามภารกิจและบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน การเป็นผู้บริหารมืออาชีพจะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่เอื้อโดยเฉพาะ และอาศัยกระบวนการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย ทุกสถาบัน ทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องภายนอกสถานศึกษา และการบริหารโดยใช้องค์คณะบุคคล ตลอดทั้งการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ตามแนวการกระจายอำนาจการบริหาร ซึ่งเน้นประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสียคือ นักเรียนและชุมชนมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม (ธีระ รุญเจริญ, 2553) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องรู้ เข้าใจและประยุกต์ใช้ทฤษฎีหลักการทางการบริหาร เพื่อบริหารจัดการให้ระบบบริหารและระบบสนับสนุนการเรียนรู้ของโรงเรียนสามารถที่จะช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนให้มุ่งสู่ความเป็นเลิศ ก่อให้เกิดคุณภาพและความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของนักเรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ (วีระยุทธ์ ชาตะกาญจน์, 2555; สุคันทอน สิงวงเพ็ด, 2559)

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพสูงมากเพื่อให้การบริการจัดการศึกษามีประสิทธิผล มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพตามที่พึงปรารถนา ทั้งนี้ เนื่องจากมีปัญหาการบริหารจัดการศึกษา ผลการจัดการศึกษายังไม่ได้คุณภาพ การบริหารจัดการศึกษายังไม่เหมาะสมและไม่มีประสิทธิภาพ การผลิตและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายังไม่ได้มาตรฐานและมีปัญหามาก มีความสลับซับซ้อนในการบริหารจัดการศึกษา และการบริหารจัดการต้องอาศัยระบบและรูปแบบการบริหารที่ครอบคลุมสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบมากมาย (ธีระ รุญเจริญ, 2553) และสายัณห์ ผาน้อย (บรรยาย. 10 มิถุนายน, 2556) ได้กล่าวถึง ความคาดหวังของสังคมไทยต่อนักบริหารการศึกษามืออาชีพ ขอให้แก้ไขปัญหาวิกฤตสำคัญของการศึกษาไทยขณะนี้ 4 ประการ คือ 1) วิกฤตด้านการศึกษาตกต่ำมาก 2) ความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสทางการศึกษา 3) การบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ 4) ระบบการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับสังคมไทย นอกจากนั้น พบว่า ประเทศไทยใช้งบประมาณด้านการศึกษามากเป็นอันดับ 2 ของโลกแต่คุณภาพการศึกษาของไทยอยู่ในอันดับที่ 88 ของโลก และอันดับ 8 ของอาเซียน (เมนูข้อมูลนายดาต้า, 2557)

จากสภาพปัญหาและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นมูลเหตุจูงใจที่ควรทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์ ซึ่งเป็นภาพการบริหารจัดการที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และถ้าหากได้มีการบริหารจัดการตามผลการวิจัยที่จะเกิดมีขึ้นนี้แล้ว ผู้วิจัยมีความมั่นใจว่า การบริหารตามรูปแบบจะส่งผลให้คุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และผลของการวิจัยครั้งนี้จะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งจะนำไปใช้ในการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์

2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์

3. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ

ตอนที่ 1 การศึกษาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยศึกษาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการนิยามศัพท์เฉพาะ การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และประเด็นคำถามการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน รวม 11 ด้าน และสังเคราะห์แนวคิดจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผนวกกับสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสร้างแบบสอบถาม 61 ข้อ รวม 11 ด้าน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษาและขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์ ปีการศึกษา 2557 จำนวน 3,613 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 500 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ของคอมเรย์และรีย์ (Comrey & Lee, 1992 cited by Mayers, Gamst & Guarino, 2001. อ้างถึงใน ภัทราพร เกษสังข์. 2555) ได้แสดงเกณฑ์การประเมินทั่วไปในการประเมินความเพียงพอของความแปรปรวนขนาดตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ คือ 300 หน่วย อยู่ในระดับดี 500 หน่วย อยู่ใน ระดับดีมาก และ 1,000 หน่วย อยู่ในระดับดียอดเยี่ยม การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หน่วยตัวอย่างในการวิเคราะห์ 500 คน ทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) เพื่อหาองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด 3 ด้าน นำไปสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา

ตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยร่างรูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์ ตรวจสอบรูปแบบโดยอาจารย์ที่ปรึกษา 3 คน

ตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง ของร่างรูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์ โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 คน

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์ มี 11 ด้าน โดยเรียงตามองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ 1) ด้าน

การบริหารกิจการนักเรียน 2) ด้านการบริหารงานบุคคล 3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา 4) ด้านนโยบายและการวางแผนการศึกษา 5) ด้านการบริหารจัดการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน 6) ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ 7) ด้านการบริหารด้านธุรการ การเงิน พัสดุ และอาคารสถานที่ 8) ด้านหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา 9) ด้านบุคลิกภาพ 10) ด้านวิชาการ และ11) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของรูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์ เพื่อนำไปสร้างรูปแบบ พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทั้ง 11 ด้านของความเป็นมืออาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ 0.23–0.92 โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุด 3 ด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าน้ำหนักมากไปหาค่าน้ำหนักน้อย คือ ด้านการบริหารด้านวิชาการ ด้านนโยบายและการวางแผน และด้านการบริหารกิจการนักเรียน

3. รูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์ ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1) แนวคิดและหลักการกำกับรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) คุณลักษณะที่ต้องพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา 4) กระบวนการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมี 3 ขั้นตอน คือ 3.1 การประเมินก่อนพัฒนา 4.2) การพัฒนา 4.3) การประเมินหลังพัฒนา และ 5) เงื่อนไขการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัย ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปราย ดังนี้

1. การศึกษาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์

จากการวิจัย พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด 3 อันดับ คือ ด้านการบริหารด้านวิชาการ ด้านนโยบายและการวางแผนการศึกษา และด้านการบริหารกิจการนักเรียน อภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้ องค์ประกอบด้านการบริหารด้านวิชาการ ในข้อค้นพบดังกล่าว มีความสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ สอดคล้องกับคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2547) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บริหารมืออาชีพ มีความเป็นผู้นำในการปฏิรูปการศึกษา เป็นผู้นำทางวิชาการ และเป็นผู้นำในการบริหารคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548) ที่กล่าวถึงผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพจะต้องเป็นผู้นำด้านวิชาการ ในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อความเป็นเลิศ การพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาครูตามแนวปฏิบัติการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ และการประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารด้านวิชาการประกอบด้วย การบริหารจัดการเรียนรู้ ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักการและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หลักและแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศ กลยุทธ์การนิเทศการศึกษา การวางแผนและการประเมินผลการนิเทศการศึกษา ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษาหลักการและเทคนิคการวัดและประเมินผลทางการ

ศึกษา และสถิติและคอมพิวเตอร์เพื่อการวิจัย และสอดคล้องกับสมาน อัศวภูมิ (2551) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารสมัยใหม่ว่า ผู้บริหารต้องมีหลักวิชาและปัญญาเป็นอาวุธ สอดคล้องกับธีระ รุญเจริญ (2553) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ต้องมีความสามารถ ความชำนาญในการบริหารและ จัดการศึกษาตามหลักวิชาและการปฏิบัติ รู้ลึกและรู้รอบ และสอดคล้องกับศักดิ์ชัย ภู่เจริญ (2553) ได้ศึกษาการสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านเทคโนโลยี นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับอ้อย สงึมรัมย์ (2553) ได้ศึกษารูปแบบพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา ด้านการจัดบรรยากาศทางวิชาการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ประกอบด้านนโยบายและการวางแผนการศึกษา ในข้อค้นพบดังกล่าว มีความสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ สอดคล้องกับคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2547) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บริหารมืออาชีพมี “วิสัยทัศน์” สามารถกำหนดภาพอนาคตของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมกับยุคสมัย ตลอดจนกำหนดการวางแผนกลยุทธ์ในการบริหารเพื่อนำสถานศึกษาไปสู่จุดหมายนั้น สอดคล้องกับสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548) ที่กล่าวถึงผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ต้องมีการวางแผนกลยุทธ์ สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานของผู้บริหารสถานศึกษาด้านนโยบายและการวางแผนการศึกษา นโยบายและการวางแผนการศึกษา ประกอบด้วย พื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีที่มีผลต่อการจัดการศึกษา ระบบและทฤษฎีการวางแผน การวิเคราะห์และการกำหนดนโยบายการศึกษา การวางแผน พัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนานโยบายการศึกษา และการประเมินนโยบายการศึกษา สอดคล้องกับสมาน อัศวภูมิ (2551) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารสมัยใหม่ว่า นำองค์กรไปสู่เป้าหมายโดยยึดองค์คณะบุคคลมีส่วนร่วม นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับหวน พินธุพันธ์ (2556) ได้กล่าวถึงนักบริหารที่มีความเป็นมืออาชีพนั้น ต้องพยายามทำให้องค์การประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย หรือนโยบายขององค์การ ด้วยเหตุผลและหลักการซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยประยุกต์ทฤษฎีหรือแนวทางต่าง ๆ อย่างผสมกลมกลืนและนำไปสู่การปฏิบัติ

องค์ประกอบด้านการบริหารกิจการนักเรียน ในข้อค้นพบดังกล่าว มีความสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ สอดคล้องกับสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารกิจการนักเรียน ประกอบด้วย ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน สามารถบริหารจัดการให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน สามารถบริหารจัดการให้เกิดงานบริการผู้เรียน สามารถส่งเสริมการจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในด้านต่างๆ และสามารถส่งเสริมวินัย คุณธรรม จริยธรรมและความสามัคคีในหมู่คณะ

2. การสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์ จากการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์ เป็นการเน้นการสร้างรูปแบบที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ มีโครงสร้างและองค์ประกอบ 5 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 แนวคิดและหลักการกำกับรูปแบบ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 3 แผนการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา 3 แผน คือ แผนที่ 1 ด้านการบริหารด้านวิชาการ แผนที่ 2 ด้านนโยบายและการวางแผนการศึกษา แผนที่ 3 ด้านการบริหารกิจการนักเรียน ส่วนที่ 4 กระบวนการพัฒนาความเป็นมืออาชีพ

ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมี 3 ขั้นตอนย่อย คือ ขั้นที่ 1 การประเมินตนเองก่อนการพัฒนา ขั้นที่ 2 ดำเนินการการพัฒนา ขั้นที่ 3 การประเมินตนเองหลังการพัฒนา และส่วนที่ 5 เงื่อนไขการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งรูปแบบที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับแนวคิดของธีระ รุญเจริญ (2550) ได้แสดงองค์ประกอบของรูปแบบไว้ 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบและกลไกของรูปแบบ 4) วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ 5) แนวทางการประเมินผลรูปแบบ และ 6) เงื่อนไขของรูปแบบ สอดคล้องกับ ศักดิ์ชัย ภู่เจริญ (2553) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบ มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) แนวคิด หลักการกำกับรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ทั่วไป 3) กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน มี 5 ขั้นตอน คือ 3.1) ขั้นเตรียมการ 3.2) ขั้นการประเมินก่อนการ พัฒนา 3.3) ขั้นพัฒนา 3.4) ขั้นประเมินหลังการพัฒนา 3.5) ขั้นพัฒนาซ้ำ และ 4) แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ และสอดคล้องกับถวัลย์ หงษ์ไทย (2554) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณภาพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า รูปแบบ มี 5 ขั้น คือ 1) การเตรียมการก่อนการพัฒนา 2) การประเมินก่อนการพัฒนา 3) การพัฒนา ในแต่ละประเด็นมีองค์ประกอบย่อย คือ วัตถุประสงค์ เนื้อหา แนวคิด และกิจกรรมในการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณภาพ 4) การประเมินผลหลังการพัฒนา 5) การพัฒนาซ้ำ นอกจากนั้นยัง

3. การประเมินรูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์ จากการวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า รูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์ ในข้อค้นพบดังกล่าว มีความสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความเห็นว่าเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมเนื่องจากเป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นโดยใช้กรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างรูปแบบ และมีความเห็นว่าเป็นรูปแบบที่มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง เนื่องจากมีวิธีการและกิจกรรมที่หลากหลาย ก่อให้เกิดความรู้ เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน สอดคล้องตามแนวคิดการประเมินรูปแบบของ Eisner (1976) ได้เสนอแนวคิดในการประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งวิธีการแตกต่างจากการดำเนินการเชิงปริมาณ เนื่องจากการศึกษาในบางเรื่องต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าตัวเลขที่นำมาพิจารณา การประเมินโดยแนวทางนี้จะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกนำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวโยงกับวัตถุประสงค์หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยต่างๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจารณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพประสิทธิภาพและความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน ซึ่งเชื่อว่าผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินโดยให้ความเชื่อถือว่าผู้ทรงวุฒินั้นมีความเที่ยงธรรมและมีดุลพินิจที่ดีมาตรฐานและเกณฑ์มาจากประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒินั้นๆ และสอดคล้องกับแนวคิดของ สมาน อัศวภูมิ (2550) ที่กล่าวว่า ขั้นตอนสุดท้ายในการพัฒนารูปแบบ คือ การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิโดยประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ตลอดจนข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า รูปแบบที่ดีควรมีวิธีดำเนินงานของรูปแบบ โดยการกำหนดภารกิจหลัก กระบวนการ วิธีการกิจกรรมและอื่น ๆ ที่ต้องดำเนินการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ หลังจากออกแบบรูปแบบเสร็จแล้ว ผู้ออกแบบควรจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบดังกล่าว เครื่องมือและเอกสารประกอบการใช้รูปแบบทั้งหมดมาบรรจุไว้ในคู่มือด้วย จึงจะทำให้ การพัฒนารูปแบบสามารถดำเนินการได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน และสามารถตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบและรายงานการ

ตรวจสอบรูปแบบไว้ด้วย จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจ เป็นอย่างยิ่ง ที่จะนำรูปแบบไปใช้ในการดำเนินงานต่อไป นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Madusa, Scriven และ Stufflebeam (1983) ได้เสนอแนวทางการประเมินรูปแบบ คือ มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety standards) เป็นลักษณะการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและคุณธรรม และมาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility standards) เป็นลักษณะการประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรนำองค์ประกอบความเป็น มืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งที่สำคัญและจำเป็น ไปสร้างเป็นชุดฝึกอบรม เพื่อใช้ในการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นการช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนต่อไป

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำองค์ประกอบที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ไปเป็นนวัตกรรมในการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

1.3 สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการองค์การ เพื่อให้สอดรับเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและของชาติ

1.4 หน่วยงานพัฒนาที่นำวิธีการการพัฒนา ตามรูปแบบการพัฒนาความเป็น มืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากลุ่มนครชัยบุรินทร์ไปใช้นั้น หน่วยงานพัฒนาต้องเน้นให้ผู้รับการพัฒนาศึกษาจากคู่มือการพัฒนาด้วยตนเอง และมีการเสนอแนะให้ผู้รับการพัฒนาศึกษาดูงานจากสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการสถานศึกษา เข้าอบรมสัมมนาจากสถาบันการศึกษา และศึกษาเพิ่มเติมจากสาระนิเทศต่าง ๆ ในส่วนนี้ผู้รับการพัฒนาต้องมีวินัยในตนเอง ผู้รับการพัฒนาอาจละเลยหรือไม่สามารถปฏิบัติตามกิจกรรมด้วยเหตุอื่น ๆ ในการลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ที่นำคู่มือการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาไปใช้ ควรกระตุ้นให้ผู้รับการพัฒนาดำเนินกิจกรรมให้ครบตามที่เสนอไว้ในคู่มือการพัฒนา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาว่ามีคุณลักษณะตามองค์ประกอบทั้ง 11 ด้านนี้ โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา และระดับการจัดการศึกษา เป็นต้น

2.2 ควรทำการวิจัยยุทธศาสตร์ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เป็นสถานศึกษาเอกชน หรือกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น

2.4 ควรทำการวิจัยปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานสถานศึกษา

2.5 ควรทำการวิจัยและพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาให้สมบูรณ์

2.6 ควรศึกษาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคาดหวังกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้สอน หรือคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นต้น

2.7 การตรวจสอบรูปแบบเพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ควรมีการนำคู่มือการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ไปจัดประชุมสัมมนา หรือทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพ และพัฒนาคู่มือให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ถวัลย์ หงษ์ไทย. (2554). **รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณภาพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ธีระ รุญเจริญ. (2550). **รูปแบบและองค์ประกอบของรูปแบบ**. เอกสารประกอบการสอน อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. อัดสำเนา.

ธีระ รุญเจริญ. (2553). **ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา**.พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.

ภัทราพร เกษสังข์. (2555). **สถิติเพื่อการวิจัยขั้นสูงทางการบริหารการศึกษา**. เลย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

เมนูข้อมูลนายดาต้า. (2-8 พฤษภาคม 2557). “ต้องไม่สู้กันที่ นโยบาย.” **มติชนสุดสัปดาห์**. 34(1759) : 21.

วีระยุทธ ชาตะกาญจน์. (2555). **เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามืออาชีพ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศักดิ์ชัย ภู่เจริญ. (2553). **การสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา ภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. (2548). **“คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.” ในการบริหารการศึกษา : นักบริหารการศึกษา**. นนทบุรี : พินธุพันธ์.

สมาน อัศวภูมิ. (2550). “การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก.” วารสาร**ศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**. 2(2) : 76-85.

สมาน อัศวภูมิ. (2551). **การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. อุบลราชธานี : อุบลกิจออฟเซทการพิมพ์.

สายัณห์ ผาน้อย. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 บรรยาย. 10 มิถุนายน 2556.

สุคันทอน สิงวงเพ็ด. (2559). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยวิทยาศาสตร์สุขภาพสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. **วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.** 12(1) : 81-92.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2547). **ชุดวิชาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ**. กรุงเทพฯ : กลุ่มการผลิตและพัฒนาครู สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (8 กุมภาพันธ์ 2549). “ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง สาระความรู้ และสมรรถนะของผู้ประประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาตาม มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ พ.ศ. 2549.”**ราชกิจจานุเบกษา**. ฉบับประกาศทั่วไป. เล่ม 123 ตอนที่ 56 ง (8 มิถุนายน 2549)หน้า 296–300.

หวน พินทุพันธ์. (2556). **นักบริหารมืออาชีพ**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

Eisner, Elliot W. (1976). “Educational Connoisseurship and Criticism : Their Form and Functions in Education Evaluation.” **Journal Aesthetic Education.** 10(3) : 192–193.

Madusa, George F., Micheal S. Scriven and Danial L. Stuffebeam. (1983). **Evaluation Models Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation.** 8th ed. Boston : Khunver– Nijhoft .